

Alena Morávková :

Oponentský posudek diplomové práce Viktorie Jíchové:

M. Illjenko a hra Psice

Diplomantka si zvolila pro svou práci, analýzu dramatu Psice, metodu, která je u prací tohoto druhu objevná - využila totiž interpretační metodu podle Jungovy koncepce analytické psychologie, která zkoumá nejenom individuální lidskou psychiku, ale rovněž archetypy kolektivního a individuálního nevědomí a jejich symboliku. Zaujal ji bohatý materiál osvětlující národní mytologii a lidovou démonologii, který důkladně zpracovala (její seznam literatury je úctyhodný) a pokouší se vyložit psychologickou a symbolickou rovinu textu.

Pro svoje zkoumání si vybrala experimentální drama významného ukrajinského filmového režiséra Mychajla Illjenka, nositele prestižních cen za filmová díla Fučžou (1993), Trasa č. 7 (1997) a dalších. Jestliže chceme zařadit filmy tohoto tvůrce do určitého proudu ukrajinské (a nejen ukrajinské) kinematografie, dospějeme k označení „poetická filmová tvorba“. Její tradice jsou právě v ukrajinské filmografii nezvykle silné – mám na mysli především filmy Oleksandra Dovženka a odchovanců jeho studia. Kreativním způsobem na ně navázala v 60. a 70. letech minulého století např. díla režiséra S. Paradžanova, v první řadě filmem Stíny zapomenutých předků podle stejnojmenné novely Mychajla Kocjubynského.

Mychajlo Illjenko ve své hře Psic spojuje divadelní a filmové prostředky. Diplomantka se v této souvislosti právem zmiňuje o vzniku naší Laterny magiky, jejímž autorem byl jeden z našich nejvýznamnějších divadelních režisérů Alfréd Radok a která letos oslavuje 80 let existence. Máme-li pátrat po dalších inspiračních zdrojích této metody, nemůžeme opomenout typ tzv. syntetického divadla, spjatého s obdobím avantgard. Tento zdroj, z něhož čerpal na Ukrajině i avantgardní divadelní režisér K. Mardžanov, po násilném utlumení za stalinského režimu ožil na ruské půdě v kreacích J. Ljubimova na scéně Divadla na Tagance, ale v současném ukrajinském divadle se výrazně neprosadil. U nás pokračoval v těchto intencích scénograf Josef Svoboda, který se stal nikoliv náhodou vůdčí osobností Laterny magiky.

Diplomantka v úvodu své práce představuje osobnost Mychajla Illjenka a seznamuje nás krátce s koncepcí analytické psychologie Karla Gustava Junga i filozofií intuice a existencialismu. Za velmi cenné považují poznatky o „filozofii duše“ a jejich kořenech v ukrajinské tradici - v daném případě se zmiňuje o osobnosti Hryhorije Skovorody a jejím

vlivu na tvorbu Mychajla Illjenka. Svůj výklad doplňuje také úvahou o vztahu jazykové situace na Ukrajině v minulosti i současnosti a textem Illjenkovy hry, kde je využito i ruštiny, a to naprosto účelně – vyskytuje se v promluvách vojenských velitelů a vojáka neruské národnosti, donuceného mluvit s ostatními rusky. Diplomantka upozorňuje i na některé rusismy v textu a vysvětluje příčinu jejich použití.

Další část práce uvozuje úvaha o typu Illjenkovy hry, která se vyznačuje, jak správně autorka vystihuje, prolínáním žánrů. Kloním se k názoru, že v daném případě nejde o tragédii, ale spíš o tragikomedii s groteskními rysy – autorka práce správně připomíná gogolovskou tradici. Setkáváme se zde totiž s charakteristickými znaky grotesky, jako je míšení lidského a zvířecího světa, zvratem reality ve fantastiku nebo s bizarností.

V následující části se autorka věnuje tématu hry a jejímu myšlenkovému jádru a podrobně zkoumá fenomén času, prostoru, reálna a imaginace, všímá si symboliky barev, zápasu Dobra se Zlem.

V závěrečném oddílu pojednává o archetypech a symbolech, včetně symboliky a sémantiky jmen a věnuje se psychologické charakteristice hlavních postav hry – Psice a Zubka, doplněné srovnáním této dvojice.

Na základě analýzy textu dospívá k obecnějším závěrům o autorově snaze nahlédnout protikladnost mužského a ženského světa i o jeho zájmu o existenci své vlasti. Postava Psice už sémantikou svého jména vede k dvojznačnému vyznění: jednak může být podle autorky práce chápána jako milující Matka, symbol Ukrajiny, jednak jako prodejná děvka - v této souvislosti mě napadá podobná charakteristika Ukrajiny ve Varjažské baladě Jevhena Malanjuka, čelného představitele tzv. „pražské školy“ ukrajinských exilových básníků: Malanjuk přirovnává Ukrajinu k oběti zvěle uchvatitelů (jako je Ševčenkova Kateryna), ale současně mu láska k vlasti nebrání kritickému pohledu. Souhlasím s autorkou práce, že sám autor možná nesledoval ve své hře všechny cíle, o kterých diplomantka píše, ale jedno je jisté: jeho hra dala podnět k hlubokému, originálnímu výkladu autorky diplomové práce, který svědčí o samostatnosti jejího myšlení a o kreativitě.

Moje připomínky se týkají formální stránky: především často nejsou vloženy věty odděleny čírkami. Příklad str. 51 : „nebezpečí, které na ně číhá v lese, a spojují toto nebezpečí...“

U jména I. Kotljarevsakyj by se měla ponechat ukrajinská koncovka a jméno by se nemělo zčešťovat(str. 25).

Příklad česky neobratné konstrukce : „... před nabytím člověkem rozumu a vědomí“ – správně: předtím, než člověk nabude rozumu a vědomí...(str.18)

„Režisér Illjenko byl předsedou Spolku kinematografů“ – správně snad „filmařů“.

Navrhuji, aby diplomová práce Viktorie Jíchové byla klasifikována známkou v ý -
b o r n ě.

Doc. PhDr Alena Morávková,
Vinařská 6, Praha 7, 170 00

V Praze dne 20. května 2009